

**EEUWOVERZICHT VAN DE NEDERLANDS HERVORMDE
ZONDAGSSCHOOL "HET MOSTERDZAADJE"**

LEVENSSCHETS VAN JACOB VAN EKRIS

GEBOREN: 21-11-1854 OVERLEDEN: 5- 3-1948

IN LEVEN MEDE WERKZAAM AAN

DE ZONDAGSSCHOOL DER HERVORMDE GEMEENTE

TE MAARTENSDIJK

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

15 september 1979

**EEUWOVERZICHT VAN DE NEDERLANDS HERVORMDE
ZONDAGSSCHOOL "HET MOSTERDZAADJE"**

*'k Zal gedenken, hoe voor dezen
Ons de HEER' heeft gunst bewezen;
'k Zal de wond'ren gadeslaan,
Die Gij hebt vanouds gedaan.*

Mogen deze woorden ingang vinden, ja dat ze door inleving vertolkt mochten worden, inzonderheid als we terug mogen zien dat honderd jaar geleden de Zondagsschool

"Het Mosterdzaadje" werd opgericht in Maartensdijk; dat zondag aan zondag op eenvoudige wijze werd verteld uit Gods dierbaar Woord en Getuigenis.

Nu, deze werd opgericht op de vijftiende september van het jaar 1879. Gedrongen om het Godsdienstig onderwijs aan de kinderen gestalte te geven, werd de Zondagsschool opgericht door Ds. W.J. Aalders, die in april 1878 naar Maartensdijk was gekomen. Als eerste hulp werd benoemd Mej. A. Kronenburg, en met volle medewerking - voornamelijk op financieel gebied - door Baron O.M. van Boetselaar werd een aanvang gemaakt; laatstgenoemde trok zich na enige jaren terug in verband met een gerezen meningsverschil over de versjes die geleerd moesten worden.

Nochtans werd zijn koetshuis gratis ter beschikking gesteld voor het vieren van het Kerstfeest.

In 1881 vertrok Ds. Aalders naar Kampen. Na het vertrek van Ds. Aalders namen de heren H. van Ettehoven en C. van der Linden het Zondagsschoolwerk op zich, maar waren verblijd met de overkomst van Ds. J. Kijftenbelt.

In zijn tijd werd er onderwijs gegeven in de kerkekamer. Twee neefs van Ds. Kijftenbelt, die uit Oost-Indië waren overgekomen voor studie, hielpen met dochter Martha van de dominee met het werk van de Zondagsschool. Ds. Kijftenbelt nam een beroep aan naar Hoevelaken, met het gevolg dat ook de leerkrachten meegingen.

Maar ook hierin werd weer voorzien door de heren Jac. van Ekris, B.J. Gebhard en J.A. en C. Hardeman.

Door een ongeval met het rooien van bomen ontviel de Zondagsschool de heer C. Hardeman. Nu deden Jansje van Vlaanderen en Aagje Barnevelt hun intrede; aan die twee hebben ze veel steun gehad.

Inmiddels was Ds. Noordink naar Maartensdijk gekomen. Van hem is niet zoveel bekend, hoewel hij de Zondagsschool een warm hart toedroeg.

Ook de heer A. van der Linden werd in die tijd leider van de Zondagsschool. De vergaderruimte werd te klein, en men ging naar de openbare school aan de Dorpsweg. Ook werd er onderwijs gegeven in de Hollandsche Rading op de deel van de boerderij van de familie Blankenstein, welk onderwijs tien jaar werd volgehouden.

Daar de heer A. van der Linden in het huwelijk trad, werd zijn plaats, -nadat hij 21 jaar onderwijs gegeven had, - ingenomen door de heer J.W. van Ginkel.

Inmiddels zijn we al in 1920. Men nam afscheid van de heer J.W. van Ginkel. In zijn plaats kwam A. Langerak.

Januari 1923 kwam er in Maartensdijk een "School met den Bijbel" - in september volgde de officiële opening daarvan - wat tot gevolg had dat het kinderaantal op de

Zondagsschool terugliep.

Op 18 juni 1932 overleed de heer B.J. Gebhard., De heer Jac. van Ekris bedankte wegens gevorderde leeftijd. 54 Jaar had hij zijn krachten gegeven ten dienste van de Zondagsschool (1884 - 1938), waarna zijn benoeming volgde tot ere-voorzitter.

Daar de heer H. van Woudenberg al enige tijd aan de Zondagsschool was verbonden, werd hij benoemd tot voorzitter. De heer J.A. Hardeman, die om gezondheidsredenen bedankte, werd opgevolgd door D. Boshuis. Ook werd de heer A. van Asselt hieraan toegevoegd, doch deze kwam tragisch om het leven, toen hij in de zomer van 1945 werd aangereden door Canadese militairen.

Daar in 1932 een Gereformeerde helper was toegevoegd, namelijk de heer R.M. de Kogel rezen er moeilijkheden door kerkelijke verschillen, zodat hij zich steeds meer terugtrok en de heer Van Woudenberg alleen overbleef. Zou dit het eind betekenen van de Zondagsschool?

Nee toch niets er werd een vergadering belegd met de erevoorzitter en de heer A.J. Oskam; daarin werd overeengekomen om de Zondagsschool voort te zetten, indien daartoe personeel bereid gevonden werd. Dat waren: de heer A.J. Oskam, heer T.J. van Ekris Jzn., mej. J. Mulder, J. van Ekris, J. van Leeuwen en E. A. Koster.

Op 5 oktober 1947 werd te huize van mej. J. Mulder de mogelijkheid van splitsing besproken. Van het schoolbestuur kreeg men twee lokalen toegezegd om zondags te vergaderen. Het aantal leerlingen overtrof de verwachting: ruim honderd kinderen bezochten de Zondagsschool.

Terwijl alles zo rustig zijn beloop ging, werden wij onverwachts bepaald bij de vergankelijkheid van het leven, daar de heer Jac. van Ekris, onze hooggeachte erevoorzitter, het tijdelijke met het eeuwige verwisselde (5 maart 1948). De begrafenis werd bijgewoond door de heren H. van Woudenberg en A.J. Oskam..

In deze periode werd als leider toegevoegd de heer D. O. Rijksen, en kunnen we vermelden dat Ds. Mulder als predikant naar Maartensdijk kwam, en als zodanig het voorzitterschap van de Zondagsschool op zich heeft genomen.

In 1951 nam Ds. Mulder een van Houten uitgebracht beroep aan. In de vergadering van 15 maart 1951 nam hij afscheid van de Zondagsschool.

Vanaf deze tijd tot 1952 fungeerde de heer T.J. van Ekris Jzn. als voorzitter. In de vergadering van 17 april 1952 verwelkomde hij Ds. A.J. Wijnmaalen, die een uit deze gemeente uitgebracht beroep had aangenomen, als voorzitter van de Zondagsschool. Het voorzitterschap wordt nog steeds door Ds. Wijnmaalen waargenomen tot aan dit eeuw-herdenken.

Uit de periode 1952 - 1958 is er niets te vermelden, daar er geen notulen van zijn. Bekend is, dat in deze periode afscheid genomen is van de heer J. van Doorn wegens huwelijk en dat als leidster en leiders werden verwelkomd: mej. I. van Doorn, de heer J.J. Langerak en de heer G. Mulder; laatstgenoemde is tot heden nog verbonden aan de Zondagsschool.

De eerstvolgende notulen dateren vanaf 11 november 1959 (enige malen per jaar wordt er vergaderd).

Vanaf 1959 tot 1979 ging het werk op de Zondagsschool zo rustig z'n gang. Leiders en leidsters verwisselden elkaar nog wel eens; het is ondoenlijk om alle namen te noemen; we zouden er één vergeten, wat niet leuk is. We stellen het wel zeer op prijs ze als dat mogelijk is te ontmoeten op de herdenkingsavonden.

Tot in 1968 gingen de kinderen elk jaar een uitstapje maken, hetzij naar dierentuin Amersfoort of Rhenen, pannekoeken eten in Lunteren, het spoorwegmuseum te

Utrecht bezichtigen, enz.. Altijd tot grote tevredenheid, totdat er abrupt een einde aan kwam in dat jaar toen door het breken van een schommel leider G. Mulder en leerlinge Betsie Kemp werden getroffen; eerst vervoerd zijnde naar een ziekenhuis, zijn ze thuis weer van hun verwondingen hersteld. Vanaf die tijd zijn de reisjes afgeschaft; maar wordt in plaats hiervoor bij elke zomervakantie een presentje aan de leerlingen gegeven.

Het leerlingenaantal verdeeld over twee klassen schommelt rond de vijftig. We mogen ons er in deze tijd van ontkerstening nog in verheugen dat er nog zoveel ouders zijn die de kinderen naar de Zondagsschool sturen.

Honderd jaar Zondagsschool, het heeft nog bestaansrecht, wat niet in de eerste plaats te danken is aan de leiders en leidsters, die er hun gaven en krachten aan hebben gegeven, maar het is toch Gods goedertierenheid, dat de Zondagsschool tot nu toe heeft mogen bestaan.

Moge zo dit werk onder de zegen des Heeren nog lange tijd doorgang vinden tot ere van Zijn Naam, en tot heil van der kinderen zielen.

*Komt, kind'ren, hoort naar mij;
Neemt mijn' getrouwen raad in acht;
Ik leer, opdat g' uw plicht betracht,
Wat 's Heeren vreze zij.
Hebt gij in 't leven lust,
In dagen, daar men 't goed in ziet,
Waarin men vrij is van verdriet,
Daar niets ons heil ontrust?*

G. Mulder, 2e voorzitter

**LEVENSSCHETS VAN JACOB VAN EKRIJ
GEBOREN: 21-11-1854 OVERLEDEN: 5- 3-1948**

**IN LEVEN MEDE WERKZAAM AAN
DE ZONDAGSSCHOOL DER HERVORMDE GEMEENTE
TE MAARTENSDIJK**

Onlangs werd ik wakker en lag zo in stille gedachte en overpeinzing. Toen kwam me de gehele levensweg voor de geest van kindsbeen af. Ik zag mezelf nog als kind staan aan de schoot van mijn moeder, die voor een stoel geknield, voor me lag te bidden. Zij gaf me een trouwe opvoeding en leerde mij kinderlijke gebeden, als ik naar bed ging en als ik opstond. Zij maakte me erg bang voor de hel, als ik ondeugend was. Zij prees me altijd de, hemel aan met zijn lieve engelen. Dat daar een Jezus was, die daar bad voor arme zondaren, die ook op aarde was geweest. Die ook de kinderen had gezegend en het hemels koninkrijk had beloofd. Die tot de ouders had gezegd, dat ze ook maar zulke kleine behoeftige kinderen moesten worden, opdat Hij dan ook deze kon zegenen. En dat was alles zo eenvoudig en kinderlijk.

Ze noemde dan op de namen van de mensen, die reeds zo gelukkig waren, die van God een nieuw hart hadden ontvangen, zodat ik al vroeg indrukken ervan omdroeg, dat er hier wat moest gebeuren.

Ze kon het zo zeggen: 'Jongen, bid de Heere maar om een nieuw hart; ons oude hart deugt niet, want wij zijn allen in zonden ontvangen en geboren. Nu kan uit dit hart niets anders dan ondeugd voortkomen. Zo komt het ook, dat je wel eens zo ondeugend bent, dat ik je slaan moet.'

Toen dacht ik, dat er een soort operatie plaats moest hebben, om dat oude hart er uit te halen en een nieuw hart daarin te leggen. Daarom vroeg ik mijn moeder, of dat veel pijn deed.

"Je hart moet er niet uit, jongen, maar het moet vernieuwd worden, was dan het antwoord. Nu heb je een hart, dat ondeugend wil doen, maar dat nieuwe wil niet zondigen, maar tot eer voor je ouders en de Heere leven. Maar, zo zei ik, waarom heeft God ons dan niet dadelijk een nieuw hart gegeven? Ja, kind, dat heeft die goede God in de hemel wel gedaan, toen Hij de eerste mensen schiep. Deze zijn ongehoorzaam geweest. Ze hebben gegeten van de verboden boom. Als je straks op school en catechisatie komt, zal de meester en de dominee je er wel meer van vertellen uit de Bijbel."

En dat was ook zo. Bij meester Van der Steur op school was ik, omdat ik goed kon leren, na verloop van tijd zover, dat ik de meester behulpzaam mocht zijn de slechtere te helpen onderwijzen, wat in die tijd de beste leerlingen altijd deden. In die tijd kregen we ook eens per week godsdienstonderwijs. Dan moesten we een Bijbel meebrengen. De leerlingen van de hoogste klas moesten dan een stukje lezen en de meester vertelde dan. Vooral de geschiedenis van Jozef en David en de Paradijsgeschiedenis, de Schepping en de zondeval der mensen, trokken mijn aandacht.

Zo kwam ik ook op catechisatie bij Ds. ten Hoven, naar ik meen, die door mijn moeder bestempeld werd als een modern man, die dus niet zuiver was in de grondslag der waarheid volgens Gods Woord en onze Catechismus.

Moeder zei daarom tot ons: "Kinderen, jullie moeten niet alles geloven, wat die dominee zegt."

Moeder gaf ons nader onderricht als wij zo het een en ander verteld hadden. Dat onderwijs ging dan wel eens tegen het onderwijs van dominee in. Zoiets werkt nadelig op het kinderhart, wanneer de eerste beginselen zo worden gelegd. Maar ik mocht al spoedig mijn moeder meer gaan vertrouwen dan de dominee. Zelf kreeg ik ook veel lust tot onderzoek.

Toen ben ik op veertienjarige leeftijd schaapherder geworden.

In die tijd hadden alle boeren een koppel schapen om mest te hebben. En de aankomende jongens moesten dan een jaar of wat schaapherder worden. Zo ben ik vier jaar schaapherder geweest. En het herdersleven is voor mij zo'n bijzondere oefenschool geweest.

Ik heb toen zeer bijzonder Lukas 14 leren verstaan, waar de Heere Jezus zo bijzonder zegt in de gelijkenis van de trouwe herder met zijn schapen, hoe de herder zijn schapen en de schapen hun herder leerden kennen aan zijn stem om Hem te volgen. Haar hoe 'n hart zo'n trouwe herder ook voor zijn schapen heeft, want hij verzorgt ze niet alleen, maar beschermt ze zo, dat hij als bet er op aankomt, zijn leven er wel voor over heeft. Dat heb ik zelf ook in mijn herdersleven ondervonden. De ondervinding is zo in alles op tijdelijk en geestelijk gebied de beste leermeesteres.

Zo ook hier. Ik had nogal de gewoonte, wanneer ik de heggen en de sloten langs was geweest, waar de schapen ook meestal hun voedsel zoeken, ze 's avonds alle te tellen of ze er wel allen waren. Dan zette ik de hokdeur op een kiertje en dan liepen ze achter elkaar één voor één erin. Zo kon ik ze tellen. Maar op een keer miste ik een schaap. Ik schrok ervan, ik gooi de deur dicht en ik aan het zoeken langs de hegjes en sloten van die dag. Zo af en toe liet ik mijn stem eens horen. Eindelijk hoor ik een heel benauwd schapenstemmetje. Ik keek en daar zat het schaap in een oude sloot verward in de doornen. Dat schaap keek me zo benauwd aan, dat ik er medelijden mee kreeg. Ik ga zo de oude sloot in en zie de doornen los te krijgen en aan het beuren. Maar hier zou men zeggen moet mannenkracht aan te pas komen. Ik was nog zo jong.

Maar ik wist ook: *God, die helpt in nood, is in Sion groot;* en ik riep maar: *Och Heere, help, och Heere, help.*

Ik kreeg zo'n moed en kracht, dat ik dat schaap, zwaar van modder en water, uit de sloot op de kant kreeg. Ik was moe en uitgeput en het schaap was ook moe en krachteloos. Daar lag nu de herder met zijn schaap. Het schaap was wel gered, maar nog niet in de kooi. Nu rustten we beiden een weinig. Eindelijk kon het schaap weer staan op zijn voorpoten en het achterstuk droeg ik. Eindelijk met horten en stoten kwam het schaap in de kooi. En ik kon zingend en dankend huiswaarts keren.

Dat ik nu die gelijkenis van die dierbare Jezus goed kon verstaan, kunt u begrijpen, lieve mensen, hoewel ik het naderhand voor mijn eigen zieleleven nog veel beter heb leren verstaan, toen ik zelf in de modderige zonden en het slijk verzonken lag met de dood voor ogen en van een ieder verlaten.

Maar het oog van die trouwe Herder was op mij geslagen. Zo mocht ik zijn sterke en reddende hand opmerken, zodat ik weer moed kreeg in de moedeloosheid en kracht in de krachteloosheid, en hoop in de hopeloosheid mocht opmerken. Ja, het herdersleven is voor mij een grote oefenschool geweest, vol goede voornemens, maar ook vol bange teleurstellingen.

Ik meende zo de voetstappen van Davids herdersleven te drukken en dat niet om met David veel bloed te vergieten, maar om dat eenvoudige Gode gewijd herdersleven. Wat David al niet vermocht als God hem de krachten gaf. Ja, zelfs in die kracht een leeuw en een beer versloeg. Dat voor David ook een oefenschool was, zodat hij ook

naderhand in de kracht des Heeren een reus Goliath kon verslaan en geheel Israël verlossen van zijn sterke vijand.

En dan de Psalmen van David in zoveel levensomstandigheden geboren, werden ook mijn lievelingspsalmen.

Het eigen lied van David werd ook mijn lied. Vaak gezongen op de hooiberg bij mijn schapen. Ja zelfs zou ik met eigen hand wel een instrument hebben willen maken om met David de lof en de ere Gods maar uit te jubelen, vooral daar het schaapherdersleven een stil en afgetrokken leven is en men zo niet in het gewoel van de ijdele wereld komt, waarom de verzoeking en de verleiding ook niet zo groot is. Zo gevoelde ik mij het meest gebonden aan het Woord van God en de Psalmen, om zo ook eenzaam en vertrouwend tot God te bidden. Ik kreeg veel Bijbelkennis en gebedsgave.

Overtuigingen

We hadden de gewoonte op Oudejaarsavond tot twaalf uur op te blijven en zo met elkaar het nieuwe jaar in te gaan en elkaar het goede toe te wensen. Moeder zorgde voor een lekker gebakje. Dan gingen we eerst naar de kerk, die met Oudejaarsavond altijd vol liep. Kwamen we thuis, dan werd er over het een en ander gepraat, wat er zo in het afgelopen jaar was voorgevallen. Dan werden er veel Psalmen gezongen en ook wel gepaste gezangen.

Op zekere Oudejaarsavond hadden we gegeten en gedronken, en ik moest maar een kapittelje lezen. Toen werd mijn gemoed zo overstelpt van de goedheid en de trouw des Heeren, dat ik luidkeels begon te bidden en te danken. Ik kon niet ophouden, zodat mijn moeder en vader, zusters en broers allemaal begonnen te wenen.

Die gebedsvrijmoedigheid heb ik van toen af altijd gehad en in veel opzichten ook mogen beoefenen. Nu was ik altijd nog in de waan, dat er in het gebed nog iets verdienstelijks lag, want ach, ik was met al mijn werkzaamheden nog zo blind voor mijn eigen bestaan.

Maar daarom, al is het nog zo wettisch en farizees, het blijft de eis Gods: die bidt die ontvangt. Want dat wettisch werken is zo slecht nog niet. Daar begint een mens al zo licht mee. Maar het gevaar ligt hierin, dat we er zo spoedig een grond van maken voor de eeuwigheid. Maar de Heere weet zo op Zijn tijd en wijze door zaligmakende overtuiging de grond eruit weg te nemen. Dan zien we eerst recht het gevaar, waaraan we bloot staan. Het zal ons echter niet smarten, omdat we het onwetend gedaan hebben.

Maar de zondige wegen in te slaan en soms met een aanklacht in het eigen geweten, dat kan ons zo smarten; dat willens en wetens zondigen. Als we altijd maar mogen werken en onnut in onszelf blijven, dan was het zo kwaad niet. Maar het eigen ik zit er zo gemakkelijk tussen. Daar zijn we zo blind voor. En nu kunnen we elkaar er wel op wijzen. Dat is roeping. Maar we kunnen elkaars ogen daarvoor niet openen. Dat is het werk van God, de Heilige Geest, die verlichten moet en overtuigend werken.

Daar ik veel las en onderzocht, werd het gewicht van dood en eeuwigheid en oordeel zeer op mijn ziel gebonden. Overdag werden dit mijn overpeinzingen en 's nachts droomde ik ervan. Zo droomde ik van het laatste oordeel. En het leek me alsof de engelen maar door het luchtruim vlogen en vuur op de aarde wierpen. En ik probeerde maar dat vuur te ontlopen. Alles begon te branden en ik zocht schuilplaats in een hol of kloof om dat brandend vuur maar af te wachten. Toen het mij nabij kwam, schrok ik wakker. Het was een droom.

Ook droomde ik, dat toen ik eens van het schapenhok huiswaarts keerde, de aarde zich

opende als eens bij Korach, Dathan en Abiram, ja het was alsof de brandende hel zich voor mij opende. Die scheur werd groter en omsloot mij. Er stond bij dat vuur een man, die mijn verlegenheid zag. Deze schoof een grote plaat over die kloof en toen ging ik er over. Ik keek achterom en die kloof was zo uitgebreid, dat wanneer ik later gekomen was, dan had ik er nooit meer overgekomen.

Zo heb ik gedroomd, dat de duivel mij op de hielen zat. Hij had de gedaante van een kikvors. Hij zat op een tweewielig karretje, stak zijn grote klauwen vooruit en had zeer afschuwelijke ogen. Hij maakte een akelig en afgrijzend geluid met zijn karretje (zie Openb. 16:13). Hij reed me overal na. Ik vluchtte van kamer in kamer. Hij reed me al maar achterna. Alle deuren vlogen open, totdat ik kwam bij de buitendeur. Ook daar vloog slot en grendel af en het monster ging de werf op en ik keek het na. Ik schrok wakker en ... het was een droom. Toen ik wakker werd, was ik nog nat van het angstzweet.

En nu zal je wellicht denken: waartoe al die dromen?, want ze staan me nog voor de geest als de dag van gisteren. Ik heb ze mogen beschouwen als Goddelijke dromen. Ze hebben voor mij veel betekenis gehad en ik heb er veel onderwijs van genoten, al bestempelt een ander ze vaak als ijdelheid. Ik voor mij heb de ervaring opgedaan, dat al hetgeen mij van Godswege is toegekomen, ik nooit heb kunnen vergeten. Hoe vergeetachtig ik op mijn oude dag zijn mocht, de Godsdaden aan mijzelf bewezen, kán ik nooit vergeten. Ik durf ze daarom ook met volle vrijmoedigheid neer te schrijven. Want als ik nu op mijn oude dag word teruggeleid, dan hebben alle wegen, middelen en omstandigheden des levens moeten meewerken tot heil en zaligheid van mijn ziel. En ook tot eer en verheerlijking van een Drieënig God.

Want die zielevijand, die mij nareed met zijn karretje, daarvan heb ik bijzonder veel last en bangheid moeten verduren. En goed bezien heeft zelfs de duivel nog mee moeten werken als middel in des Heeren hand tot heil van mijn ziel.

Zo heeft hij op een keer, dat ik op weg was naar het schapenhok, zo vreselijk aangevallen met atheïstische en ongoddelijke gedachten, mij maar steeds ingevende, dat er geen God was. En ik meende maar te moeten verdedigen, dat er wel een God was. De duivel werd me te sterk met zijn ongoddelijke ingeving, zodat ik in mijn benauwde en bange verlegenheid mijn oog naar de hemel richtte met de verzuchting: *O God, ik word zo bestreden. Och, geef nu eens een blijkje van uw Goddelijk bestaan.* En het was alsof er in eens een vuurpijl als een bliksem van de hemel voor mijn voeten neerviel. En ik viel op de grond met de uitroep: *O God, o God!*

Toen kon ik geloven, dat er een God was. Toen kon ik de duivel weerstaan en de profeet Joël verstaan, als hij zegt: *De ouden zullen dromen dromen en de jongelingen zullen gezichten zien.*

Waar ik ze zelf alle heb leren kennen, durf ik ze ook met volle vrijmoedigheid neer te schrijven, hoe wonderlijk de mensen het misschien ook vinden zullen. Ik ben er van overtuigd en God weet het, dat ik in deze niet lieg. Het kon mijn medemensen nog tot zijn of haar nut zijn.

Heb ik gedurende mijn leven veel gesproken en geschreven, zo hoop ik door middel van mijn schrijven nog te speken tot jong en oud, rijk en arm. God mocht er nog een zegen aan verbinden tot heil van de verloren mensheid, om zo als middel in Gods hand in leven of in sterven nog mee te werken tot uitbreiding van het Koninkrijk van die dierbare Heere Jezus en tot afbreuk van het rijk des duivels, tot eer en glorie van een Drie-enig God, die de lof en de aanbidding toekomt tot in der eeuwigheid.

Zo was het schaapherdersleven voor mij een oefenschool. Ik had de duivel kunnen

weerstaan met zijn atheïstische en ongoddelijke tegenwerpingen. Nu komt diezelfde vijand weer met twee wegen en twee soorten mensen.

Hij weet mij het leven van een kind van God zo bang en zwartgallig voor te stellen, alsof er voor een jong mens dan geen leven was. Altijd armoedig en klagen, afgetrokken en zo eentonig met al de spot en laster, die er aan verbonden is, alsof het voor een jong mens niet uit te houden was, die toch ook de wereld door moet. En aan de andere kant maar lokken met die schone, mooie wereld met al zijn lokazen. Hij wees me op nichtjes, neefjes, broers en zusters; die hadden toch allen zo'n plezierig leven. Die konden kermessen en feesten meemaken en af en toe nog eens een bruiloft. Wat hadden die toch een plezierig leven en die zouden ook nog veel beter slagen in hun ondernemingen door deze wereld.

En al die aanlokselen werkten zo in op mijn jonge leven. Ik werd een hinker op twee gedachten. Zag ik op de tijd, dan moest ik nooit die weg in. En werden de dingen der eeuwigheid op mijn ziel gebonden, dan moest ik beslist die weg op. Ik begon te overleggen en te overdenken. Ik moest toch maar eens proberen om te zien wat er zo in die wereld en op de wegen der ijdelheid te koop was. En als ik zag, dat het verkeerd ging, dan kon ik toch altijd nog weer terug.

In die tijd hadden wij hier Ds. Kijftenbelt. Deze was wel eens aan in zijn preken, *dat er mensen waren, die de zondige wegen beschouwden als een kleed, dat men aan en uit kon trekken naar willekeur. Zo'n mens was ik, want ik dacht er net zo over.*

Maar, ging Ds. verder: *Wij kunnen ons er ook wel zover inwerken, dat we niet meer terug kunnen.* En die waarheid heb ik tot mijn smart moeten ondervinden.

Ik werd het schaapherdersleven zat. Ik ging mij voegen bij de neefjes en de nichtjes. Ik kreeg vrienden en vriendinnen en ging zo met de grote massa de wereld en de ijdelheid achterna. Dat ging naar feestjes en kermessen en ik begon ook te hunkeren op bruiloftjes. Dat waren in die tijd dagen, waar een jongmens naar uitzag en hunkerde. Mijn broers en zusters, die ouder waren, mochten daar wel heen. Maar ik was, zo moeder zei, nog te jong. Maar nu trouwde mijn oom J. Haarman voor de tweede keer. Ik was zijn naamgenoot en werd voor de eerste keer uitgenodigd op een bruiloft, en wel om dienst te doen als speelman, want ik kon nog monica-spelen, want om bruiloft te houden was ik nog te jong. Wat was dat een blijde verwachting.

Wat liep ik te hunkeren naar die dag. Ik ging er heen met mijn monica en ging hoog op een trap zitten, die naar boven liep.

Ik zou beginnen te spelen, maar tegelijkertijd komt de Heere mij het gewicht van dood en eeuwigheid zo op mijn ziel te binden, dat ik dacht op dat ogenblik met mijn monica in de hand te moeten sterven en zo voor eeuwig in de hel neer te storten. Daarom wat een vreselijke teleurstelling.

Toen de bruiloftsgasten begonnen te zingen en te springen, ben ik weggevlucht. En nu zou men kunnen denken, ja misschien er wel om lachen, dat een jongmens zich zo bang kan maken voor dood en eeuwigheid, maar o mens, het zijn geen hersenschimmen of denkbeelden, maar werkelijkheid. Het zijn zaken en waarheden, als de Heere ze op de ziel bindt. Dan kunnen we ons er niet onder uit werken, maar we moeten het aanvaarden en geloven. Dat liet wel een dag of wat indrukken bij mij na. Maar het was maar een morgenwolk.

En ik was blij, toen die bangheid over was. Ik ging weer op mijn oude weg voort. Maar toch, de aanklacht van mijn eigen geweten werd heviger en ik kon niet zo gerust meer voortzondigen.

Ik begon tegen de zonden te bidden en te worstelen tot God. Ja, tot mijn schande moet

ik het zeggen, dat ik vaak als een spotter op mijn knieën lag te bidden en ze toch aan de hand houden. Ja, mijn eigen vrienden, als ze me zouden zien liggen, zouden wel gezegd of gedacht hebben: wat een spotter toch. Ja, ik moet mezelf als een spotter bij God aanklagen. Toch moest ik bidden uit de drang mijns harten.

Toen in die dagen was er een wereldtentoonstelling in Amsterdam. Daar werd zoveel over geschreven en gesproken om de mensen er verliefd op te maken, dat ook ik en mijn vrienden nieuwsgierig werden. We zetten elkaar aan om ook eens te gaan kijken. Wij kozen een dag uit om naar Amsterdam te gaan. Op de terugreis zouden we in Hilversum uitstappen, want daar was juist kermis. Dat zou toch zo'n plezierig dagje zijn!

Maar toen die dag aanbrak, kreeg ik zo'n strijd met mijn eigen geweten, zodat ik het erg bang en benauwd kreeg en ik durfde me voor mijn vrienden niet terug te trekken. Ik ben met een aanklacht in mijn geweten naar Amsterdam gegaan. Maar ik had er niet aan, wat mijn vrienden er aan hadden. Want die aanklacht in mijn geweten maakte alles voor mij bitter en benauwd.

En toen des avonds nog de Hilversumse kermis op. Daar liep alles te zingen en te springen. En voor het oog van mijn vrienden deed ik ook mee. Maar ik kreeg het zo bang en benauwd, dat ik geen raad wist. Ik dacht me dronken te drinken, in de hoop dat ik maar versuffen zou. En hoewel ik geen drank gewend was, kon ik me toch niet dronken drinken.

Maar onderweg op huis aan kreeg ik het zo bang en benauwd. Ik kwam onder de zelfveroordeling, zodat het mij een wonder was, dat ik nog niet in de hel lag te branden.

Stilgezet

Toen wij in Maartensdijk weer terug waren, liep ik met een bange ziel onder een vloed van tranen huiswaarts, al mijn vrienden en vriendinnen achterlatende. En ik wierp me in de schuur voor God op de knieën onder sterke roepingen en tranen. Ja, het werd een roepen en een schreeuwen tot God, zodat ik de volgende dag van mijn broer een berisping kreeg. 'Ik moest toch niet zo hard bidden, dat de mensen het konden horen.' Maar ach, dan wordt het een worstelen met Jacob tot God en een eeuwig wonder, dat God nog horen wil, als een boeteling zo aan het pleiten is. En Hij kwam tot mijn ziel met zoveel kracht met deze woorden: *Strijd gij om in te gaan*. Die woorden brachten mij verruiming in mijn zieletoestand. Ik kreeg te geloven, dat, hoe ik het ook verzondigd had, ik toch nog zalig kon worden.

De weg was nog open. En toen kon ik mijn broer antwoorden en zeggen, waarom ik zo uit de benauwdheid tot God geroepen had. Maar ook hoe ik verruiming gekregen had met deze Schriftwoorden: *Strijd gij om in te gaan*. Mijn broer begon toen te wenen en vroeg om vergiffenis vanwege deze berisping. Hij had gedacht het was zo farizeïstisch.

Ik zeg: *och broer, ik vergeef het je en God zal het je ook wel willen vergeven*.

Het moest alles zo lopen, maar nu is de Heere nog goed voor me geweest. Toen zei mijn broer, dat hij nooit iemand meer berispen zou over zijn bidden.

Toen dit alles zo'n beetje ruchtbaar werd in de gemeente, want mijn broer had er over gesproken op de gezelschappen, zodat ik veel ingang kreeg in de gemeente, kreeg ik ook zo bijzondere betrekking op het volk van God. Ook genoot ik bijzonder veel onder de prediking van Ds. Kijftenbelt. Want het was voor mij wel eens een wonder, dat het voor mij net was, alsof die dominee al de behoeften van mijn hart kende. Zo

wonderlijk werkte de Heere met zijn lieve Geest, dat Hij de woorden in de mond van de prediker legde, opdat diezelfde Geest ook mijn hart opende om het als een hemels manna te ontvangen. Die dominee Kijftenbelt werd mij zo lief en dierbaar. Hij was voor mij als een middel in Gods hand, een geestelijke vader in Christus geworden, want hij reikte onder zijn prediking mijn arme ziel maar zo voortdurend voeder toe. Hoe meer zielevoedsel ik kreeg, hoe hongeriger ik werd. O, dat woord van God en die zuivere prediking, daarvan kon ik maar niet genoeg krijgen.

Zodoende werd ik erg eigen met Ds. Kijftenbelt en mocht erg vertrouwend met hem spreken. Want ik merkte wel, dat hij mij trouw behandelde en ook telkens op dreigende gevaren en misgrepen wees. Hij kwam mij dan ook niet altijd met lofprijzingen tegen. Ook op zijn tijd hoorde ik zijn strenge vermaningen en berispingen, maar ik mocht alles met dank aannemen. Ik had hem lief en vertrouwde hem; dat mocht ik ervaren.

Maar ik ervoer tevens, dat ik wel bekeerd was van de zonde tot de deugd, maar niet van de deugd tot God. Dat ongerechtigheid zonde was, had ik goed leren kennen, maar dat eigengerechtigheid nog veel gevaarlijker was, dat wist ik niet. Daarvoor was ik blind, evenals eenmaal Paulus een knap godsdienstig mens was en ijverde voor de vaderlijke instelling en netjes naar de wereld leefde. Maar dat hij als een arm zondaar tot God bekeerd moest worden, dat wist hij nog niet. Hij was er blind voor, dat zo het wèl met hem was voor de eeuwigheid, dit nodig was. Daarom was hij nog een vervolger van de gemeente Gods.

En dat wist ik ook niet. Nu preekte en waarschuwde Ds. Kijftenbelt tegen gevaarlijke droggronden, maar ik paste dit toe op Jan, Piet en Klaas, maar zelf was ik de bekeerde man.

En nu zei Ds. Kijftenbelt: *Ik moest maar veel vragen om ontdekkend licht.* Och, die dominee zag mijn toestand veel beter in dan ik. Ik wist geheel en al niet wat ontdekkend licht was. Maar omdat de dominee het zei en ik dat geloven mocht, boog ik bij voortduur mijn knieën om de Heere te bidden om ontdekkend licht. O, wat zijn de wegen en gangen des Heeren dan toch wonderlijk.

Ds. Kijftenbelt ging veel op ziekenbezoek. Ik was aan het baan harken. Toen hij me zag, kwam hij me even de hand geven en zei me, dat hij op ziekenbezoek was geweest bij een zekere Jan Nijhof. Die man zou waarschijnlijk wel gaan sterven. Ds. Kijftenbelt had hem aangesproken, maar hij had Ds. met grote ogen aangekeken en niets gezegd. Maar de vrouw van die man nam het woord op. Ze had medelijden met haar man. Want die kon niet praten, niet bidden en niet geloven. En zij kon alles en stond ver boven haar man.

Ds. Kijftenbelt zei zo: Voor zover ik het zie, is die vrouw nog veel ongelukkiger dan haar man, want die vrouw rust op een farizees grondje. Dat gesprek over dat vrouwtje maakte me nieuwsgierig, want ik wou dat farizees mensje wel eens horen praten en als het nodig was berispen, dat goed doen geen grond is voor de eeuwigheid. Ik zocht naar een boodschap om die vrouw eens te horen praten. Ik pakte wat eieren in voor haar zieke man en ik ging er heen, veel meer om die vrouw te horen praten, dan om die zieke man.

Die vrouw was bijzonder blij toen ze me zag. Ze had dadelijk de praat en met dat ze begon, daalde de Heere met ontdekkend licht in mijn ziel af. Toen zag ik mezelf als een nog veel groter farizeeër dan die vrouw. Ik had zelf gedacht in mijn blindheid een knap jong bekeerd mens te zijn. En de duivel had me dat ook al wijs gemaakt, want dat kon ik toch wel opmaken uit mijn levenskoers. Die was helemaal veranderd. Maar die slag, toen mijn huis der hoop voor de eeuwigheid inviel, was voor mij zo groot,

dat ik de wanhoop nabij werd.

Ja, het ging mij als die bouwer, die op het zand bouwde, toen de slagregens kwamen en de stromen begonnen te komen. Want zo staat er: de val van dat huis was groot. En mij ging het ook zo. Want daar kwamen wat een stormen: *Dood, Eeuwigheid en Oordeel*. Alles brak ineens los. En het scheen mij toe, alsof ik er ineens in zou vallen. Ik had geen geweer in die strijd. Ik had me bedrogen.

Ik was zo verslagen, dat ik als een wanhopend mens bij die vrouw Nijhof vandaan ging. Ik was geheel in de war. Het brugje bij ons huis was ik voorbij gelopen: Ik kwam stil te staan bij een oud huis aan deze kant van de kerk. Daar woonde een oud bekeerd vrouwtje. Het was alsof de Heere mij dat kleine deurtje aanwees. Daar moest ik maar binnengaan. Ik ging en zag daar nog een paar mensjes in huis. Ze keek me geheel verwonderd aan. Ik kon niets zeggen. Ik zat net als een veroordeelde, die de dood zit af te wachten.

Daar komt ook Ds. Kijftenbelt nog in huis. Zijn oog valt dadelijk op mij en hij zegt: Jaap, ga eens met me mee naar de pastorie.

Ik ben met hem meegelopen naar de pastorie. Hij ging met me mee naar zijn studeerkamer, ging tegenover mij zitten en vroeg me niets. Hij ging spreken uit zijn eigen levenservaringen, wat hij al doorgemaakt had in zijn studiejaren. Hij had ook gedacht een bekeerd mens te zijn en de mensen hadden hem zo geprezen als zo'n bijzonder jongmens. Dat zou toch zo'n wijze dominee worden.

Hij was zodoende erg waanwijs geworden en zo in eigen kracht de hoogte ingegaan. En ziet, zegt Ds. Kijftenbelt, daar daalt de Heere af met ontdekkend licht. Daar ontvalt mij in eens al mijn eigenwerkelijke godsdienst en bekering.

Een geloofsoog op de Borg

Ik was de wanhoop nabij, zodat waar ik naar mijn kosthuis langs een water moest, ik mezelf niet meer zo vertrouwde, dat ik een omweg maakte om er te komen. Ja, ik moest God rechtvaardigen in Zijn doen. Al stootte Hij mij voor eeuwig weg. Toen had ik gedacht, dat het voor eeuwig verloren was. Alles getuigde tegen mij. Ds. kon niet anders dan alle aanklagers gelijk geven.

Hij was de schuldige en verlorene. En in die hachelijke toestand komt nu ineens met kracht die waarheid in mijn ziel: *Jezus Christus in de wereld gekomen om zondaren zalig te maken*. Toen mocht ik een geloofsoog krijgen op die dierbare Borg en Middelaar, die door Zijn lijden en sterven juist de weg tot zaligheid gebaad had voor zulke hellewichten, die hun eigen verdoemenis toevallen, God rechtvaardigen in Zijn doen. Ds. bleef maar praten en vroeg niets. Maar ik kreeg doorboorde oren om te luisteren. En onder het praten van Ds. Kijftenbelt kwam bij mij weer een wanhoop. Want die eerste beginseltjes waren mij niet vreemd. En nu mocht ik hopen, nu zou het andere ook wel volgen, zodat er hoop kwam in de hopeloosheid en moed in de moedeloosheid, troost in de troosteloosheid. Nu kon ik de Ds. ook verstaan om maar veel te vragen om ontdekkend licht. Nu wist ik wat ontdekkend licht was. En dat het zo noodzakelijk is om zondaar voor God te worden. Want bij dat Goddelijke licht wordt alles zonde, zowel eigengerechtigheid als ongerechtigheid. Zodoende worden wij voorbereid enkel uit vrije genade zalig te worden. Dan wordt ons ook die Borg en Zaligmaker dierbaar, ja onmisbaar voor het zieleleven.

Zo ben ik bij Ds. Kijftenbelt vandaan gegaan met een flikkering van hoop in mijn ziel. Ds. gaf mij nog een boek van Hallius mee en zei: Nu Jaap, nu moet je maar niet alle boeken lezen, hoor. Je moet maar veel onderzoeken in de Statenbijbel met zijn kant-

tekeningen en de drie formulieren van enigheid. En dat boek van Hallius kon je nog wel veel dienstbaar zijn tot verduidelijking van Gods Woord.

Zo ging ik bij Ds. vandaan en thuis komende, ging ik naar de schuur om op mijn knieën op het boek van Hallius te gaan liggen uit de benauwdheid om tot God te roepen, want ik voelde het: mijn ziel was nog niet gered. Mijn schuld voor God stond nog open.

Ik kwam zo in de engte, want van alle kanten kwamen er aanklagers en beschuldigers. De wet Gods met zijn strenge eis en vervloeking bij de minste overtreding. Het is maar: gij zult, gij zult. De satan houdt mij het schuldenregister voor, wijst mij op mijn vuile vlekken. Mijn eigen hart en geweten veroordeelt me en brengt allerlei zonden in mijn herinnering terug. Al de dreigementen uit Gods Woord komen op mij af. Geen één belofte voor mij. Alles getuigde tegen mij. Ik kon niets anders dan al die aanklagers en beschuldigers gelijk geven, het was allemaal waar.

En als dat nu allemaal waar is, dan is het voor mij eeuwig verloren. De hel greinsde mij aan onder al die vreselijke beschuldigers en veroordelers heen. Te midden van dit alles kwam de Heere mij voor met dat woord uit Jesaja 56: *Bewaar het recht en doe ge rechtigheid.*

Ik roep er overheen: *O God, ik heb geen recht of gerechtigheid. Het is voor mij eeuwig verloren.* Toen kwam het vervolg van dat vers: *Ik zal u mijn heil doen zien en mijn gerechtigheid zal aan u geopenbaard worden.*

Toen kreeg ik een geloofsgezicht op die dierbare Borg van zondaren, die mij als het ware van het kruis toeriep: *Wend u naar Mij toe en word behouden, arme zondaar!*

Ik werd in het lijden en sterven van die Borg ingeleid en ik mocht geloven: ook voor mij. En het was of al mijn zonden op die Borg overgingen. Zijn alles-bedekkende gerechtigheid ging over mij op. *O, zalige ruil, o dierbare Borg: ook voor mij!*

Ineens waren al mijn aanklagers en beschuldigers weg. En de beloften Gods, zoveel als er zijn, blonken mij tegen als lichtende sterren aan de hemel. Een ongekende Goddelijke vrede en vertroosting daalde in mijn ziel af. Alles riep mij vrede toe. Ja, de gehele schepping Gods voerde mij tot die grote Schepper aller dingen, en, mocht ook geloven, de Herschepper van mijn ziel.

O, hoe meer ik er van te zien kreeg, hoe groter en dierbaarder Hij werd voor het zieleleven. Hoe groter dat Goddelijk wezen voor mij werd, hoe kleiner en nietiger werd ik voor de Heere. Ja, nu had ik de dichter leren verstaan: *Zalig, zalig niets te wezen in zijn eigen oog voor God.*

Ik gevoelde zulk een liefderijke en kinderlijke betrekking op dat Goddelijke Wezen, dat ik op dat ogenblik wel kon zeggen: *Abba, lieve Vader.* Want die vrede Gods was zo wonderlijk en zo eens willens met het Goddelijk Wezen. Als op die zalige ogenblikken de dood was gevolgd, dan was ze verslonden tot overwinning.

O, wat toch een zalige, Godverheerlijkende wegen kan de Heere houden met een zondig mens. Om hem eerst maar geheel uit zichzelf uit te drijven en over te planten in die dierbare wijnstok Jezus Christus. Dan toch merkt hij eerst, dat het de enige troost is, niet meer zichzelf, maar het eigendom van die dierbare Jezus te zijn. Dan begint de grond voor de eeuwigheid vaster te liggen. Niet in zichzelf, maar in die trouwe Borg en Zaligmaker Jezus Christus, Die heeft alleen door Zijn lijden en sterven aan het goddelijk recht voldaan. En wie zou nu beschuldiging kunnen inbrengen tegen zo'n ziel, die niet in zijn recht, maar in de toepassende gerechtigheid van die Borg tot God mag gaan.

Ik had die mensen veel horen spreken over de leidingen Gods met Zijn volk. De een was zo en de ander zus geleid. De een zover en de ander zover. Ik wist wel, dat er

trappen waren in het genadeleven, zoals er in het natuurlijke in hetzelfde huisgezin mannen en vaders, jongelingen en zelfs zuigelingen waren, verschillend in leeftijd, gaven en talenten. Maar als erfgenaam van een vader staan ze allen gelijk.

Zo is het ook in het genadeleven. Dat leert Gods Woord ons en de praktijk bewijst het ons. Nu zijn er mensen, die God de gaven der onderscheiding heeft gegeven. Die kunnen aan de mensen als zij ze spreken of ontmoeten, heel goed merken hoever de Heere ze heeft geleid. Of het bedrog is of zelfverblinding.

Die gave heb ik nooit gehad, zodat ik hierin ook mijzelf niet kan beoordelen, want het gaat om een rechtvaardig oordeel, het gaat om een eeuwig wel of een eeuwig wee.

Maar nu las ik pas de Catechismus van Van der Groe, die Zondag, die handelt over *de rechtvaardigmaking des zondaars voor God*. Daar kon ik mijzelf zo oprecht bij neerleggen. Dat in verwondering en aanbidding zeggen: *Maar, o God, als dat nu de rechtvaardigmaking des zondaars nu voor U is, dan moet ik over mijzelf besluiten, dat ik een gerechtvaardigd mens ben. Want dat alles heb ik ook zo ondervonden.*

En ach, nu is het wel groot om dat alles neer te mogen schrijven. Daar gaat het niet om, om de eer of lof van mensen, maar ik zou de eer van God te kort doen als ik het verzwegg.

*O, rechtvaardig volk, verhef met blijde klanken,
Verheugd in God, naar waarde nooit te danken.
Zing vrolijk, roemt Zijn deugden te allen tijd,
Gij, die oprecht van hart en wandel zijt.*

Dat kon ik, terwijl ik het zo neerschrijf, met hart en ziel in alle oprechtheid meezingen.

O, bekommerde zieltjes, die dit soms lezen mocht. Veracht de kleine dingen en beginseltjes toch niet. Maar staat er veeleer naar het stuk der rechtvaardigmaking te leren kennen. De Heere is zo vrij in Zijn genadige bedeling. Dan eerst krijgen we een vaste grond voor de eeuwigheid. Dan is het niet langer die wankelbare grond van zelfvertrouwen, maar dan ligt de grond en vastigheid alleen in de enige Borg en Zaligmaker Jezus Christus. En als nu het geloofsoog daarheen maar gericht en daarin gerust mag zijn. Wie zou dan nog beschuldiging kunnen inbrengen tegen zo'n uitverkorene Gods? *God is het die rechtvaardig maakt. Wie is het nu, die verdoemt?*

Dan krijgen wij eerst te gevoelen, wat wij altijd om der zonde wil hebben moeten missen, namelijk troost, vrede en voldoening voor het arme zondaarshart. Want in dit stuk der rechtvaardigmaking voor God komt de arme ziel weer terecht, waar hij om der zonde wil was uitgevallen, namelijk het Vaderhart Gods.

Dan ontwaren we eerst, dat het de zonde is, die scheiding maakt tussen God en onze ziel. Want zodra onze schuld en zonde overgaat op de Borg van zondaren en de gerechtigheid van die dierbare Zaligmaker ons dekt en bekleedt voor het Aangezicht Gods, daalt er tegelijkertijd een ongekende goddelijke vrede en voldoening in de ziel, die als voorproefjes zijn van het zalig hemels leven. Ja, het is dan zo wonderlijk alsof zijn geestelijk leven weer invloeit in de geest in het leven Gods.

Het was mij altijd een raadsel geweest, ons gehele menselijke bestaan uit ziel en lichaam, geest en vlees. Dat nu het vlees en het lichaam sterfelijk was en de ziel of geest onsterfelijk. Dat geheim is me nu wel duidelijker geworden. Dat het vlees straks weer tot de aarde terugkeert, maar tegelijkertijd de ziel of geest weer terugkeert tot God, die er eenmaal in blies bij het begin der schepping. En dat van de gehele schepping de mens alleen als beeldrager Gods werd aangemerkt. O, wij mensen zijn

eenmaal zo heerlijk en zalig uit de hand van onze Schepper voortgekomen. Geschapen naar Gods eigen beeld en gelijkenis. Nu zijn we om der zonde wil dat goddelijk beeld geheel verloren en zijn zo de duivel en zijn beeltenis toegefallen. Met dat Godevijandige beeld komen wij nu in de wereld en leven daarin voort met al onze ellende. Maar als God ons nu eens weer die wederbarende genade komt te schenken door de inwerking van Zijn lieve Geest, die ons zo onweerstaanbaar en krachtdadig komt om te zetten, en rukken uit de klauwen van Satan, onze wederpartijder. Dan worden ook in eens al onze genegenheden omgezet. Wat onze last was, wordt onze lust. En wat altijd onze lust geweest is, wordt dan onze last.

Dan ontwaren we het God altijd de rug en de nek te hebben toegekeerd. Een Goddelijke betrekking neemt intrek in onze ziel, want de wereld en de ijdelheid worden de rug toegekeerd. Ja, er komt een sterke begeerte naar God en Zijn dienst.

In de aanvang wordt het beeld Gods weer vernieuwd en hersteld in de ziel. Er komen weer geloofsoefeningen met het Goddelijke Wezen. En dat zijn nu allemaal nog maar voorproefjes, want de allervolmaakste mens heeft nog maar een klein beginsel van die volmaakte gehoorzaamheid. Maar als dat kleine beginseltje al zo zalig is, wat zal dan straks het volle zijn: Dan kan de ziel hier reeds nu wel zingen:

*O, 't blij vooruitzicht, dat mij streelt,
Ik zal, ontwaakt, Uw lof ontvouwen;
U in gerechtigheid aanschouwen,
Verzadigd met Uw Goddelijk beeld.*

O, wat is dan de ziel oprecht in het afzweren van zijn oude heer en meester, want dan eerst ziet hij, hoe die zielevijand, de duivel, er altijd maar op uit is om hem maar te verleiden en te misleiden, en vrede en voldoening voor zijn hart te beloven. Dan het een en dan weer iets anders voorspiegelt, om hem zo maar van God en Zijn zalige dienst af te houden, ja zelfs afkerig maken.

Toen ik dat alles kreeg te zien, werd ik boos op mijzelf, dat ik toch zo lang in die rosmolen van de zielevijand had rondgelopen. Die gedachte zette mij nu sterk aan om voor zover het in mijn vermogen was en de Heers mij daartoe de lust gaf, de kracht en de wijsheid, om dat rijk van satan maar afbreuk te doen en in alles mij zo in dienst te stellen van Hem, die het waardig was.

In die dienst lag troost, vrede en blijdschap en gemoedsvoldoening. Ik zag zo'n ruime inblik in het Vaderhart Gods, die goddelijke liefde en ontferming, dat Hij zo'n dierbare heilsweg wilde ontsluiten in de zending van de Zoon Zijner eeuwige liefde. Dat die dierbare Zoon Gods zich uit liefde voor de verloren mensheid vrijwillig had willen overgeven om te lijden en te sterven, om de gehele toorn Gods, ontstoken om de zonde der mensheid, die Hij nu naar Zijn Goddelijk recht eeuwig moest veroordelen, te dragen, om die verloren mensheid ervan te verlossen. Ja, Hij wilde aan het kruis de verlatenheid geheel en al ondergaan om ons mensen weer tot God te brengen. Het is daarom geen wonder, dat Johannes, daarop starend, uitriep: *Want alzo lief heeft God de wereld gehad, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*

Daartoe wil nu die dierbare Heilige Geest, die van de Vader en de Zoon uitgaat, ja die derde Persoon in de Goddelijke Drieënheld ons bewerken, geloof en bekering en vernieuwing des harten schenken. Ja, de Heilige Geest is het, die krachtdadig en onwederstandelijk overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel.

Door die Goddelijke overtuiging en ontdekking kan het niet anders of wij worden een groot zelfveroordelend zondaar, die God recht en gerechtigheid toekent, al stootte Hij

ze voor eeuwig weg. Die met zijn eigen doodvonnis in de hand en met een: *Gena o God, gena, wees mij arme zondaar toch genadig*, biddende met schaamte en schuld voor God invalt.

En nu wil de Heilige Geest, die eerst van zonde overtuigt, krachtdadig overtuigen van die alles dekkende gerechtigheid van die dierbare Borg en Zaligmaker Jezus Christus, de Heere. Door het geloof plant Hij die arme boeteling over in die dierbare Borg van zondaren. Nu mag die zondaar zelf ontwaren hoe zijn schuld en zonde op die Borg zijn overgegaan. En die verworven gerechtigheid, die die Borg door Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid van lijden en sterven verworven heeft, wordt dan als een genadegeschenk op de ziel krachtdadig toegepast.

Nu is de scheidsmuur tussen God en zijn ziel ineens weggefallen en de liefde en de vrede Gods worden als met volle stromen over de ziel uitgegoten. Hij wordt weer uit genade het Vaderhart Gods ingelijfd, waaruit hij om der zonde wil was uitgevallen. O zalige vrede Gods, die ons verstand te boven gaat.

Die liefdegeest werkt maar overtuigend door. Ja, Hij overtuigt ook nog van oordeel, namelijk dat de overste dezer wereld geoordeeld is, namelijk de duivel, die dan zijn macht heeft verloren. Nu mag hij zo'n geredde ziel nog aanvallen, bejagen en plagen.

Maar hij ligt, zoals Bunyan het schrijft, aan de ketting en kan niets doen dan alleen door toelating. Hij is gelijk Floor het beschrijft, als een schaaaphond, die met al zijn briesen, blaffen en bijten die arme, machteloze schaapjes naar de Herder uitdrijft.

Uit dit alles kunnen we nu zien, dat we een Drie-enig God tot onze zaligheid nodig hebben; dat alles al besloten is in de eeuwige Vrederaad Gods om zo ieder in de Goddelijke Driegenheid die werkzaamheden al op Zich te doen nemen en zo saam te werken in de redding en zaliging van mensen.

Daarom laten wij met ons verduisterd verstand daarin toch niet door willen dringen in die verborgenheden Gods, Want God is groot en wij begrijpen Hem niet. Want voor ons menselijk verstand is het onbegrijpelijk als wij ons gaan verdiepen in de eeuwige Vrederaad Gods, waar een Drie-enig Goddelijk Wezen het gehele wereldbestaan al heeft uitgedacht en overzien. En daarin het scheppings- en herscheppingsplan allemaal als in een volmaakt bestek Gods, zodat de Psalmddichter getuigt: *Eer iets van mij begon te leven, was ik al in Uw boek geschreven*.

Want al was het dat het gehele scheppingsplan van hemel en aarde nog ten uitvoer moest worden gebracht, toen het in de tijd van enkele dagen ten uitvoer was gebracht en God de gehele schepping, waarin ook de mens als een beeldrager Gods was gesteld, overzag, moest Hij zelf getuigen, dat alles zeer goed was en alles zo voldeed aan het Goddelijk bestek.

Zo heeft Hij van het begin af dat gehele plan overzien en zal het blijven overzien tot het einde toe. Want wij kunnen toch niet denken dat er een puur toeval is geweest, dat deze mens beeldrager Gods was, zich zo in zijn God kon verblijden als zijn Schepper en Weldoener om hem als het pronkstuk van de schepping met de heerschappij over al het geschapene te kunnen loven en prijzen en zonder enige zonde tot Zijn eer en roem te kunnen leven. Ja Hem zelfs kende aan de wind des daags.

Maar hoe nu die volmaakte mens, begiftigd met de ware kennis, de ware gerechtigheid en heiligheid, door het eten van de verboden boom en het ingeven van de duivel van al die zegeningen en goddelijke weldaden zich beroofd heeft en met het gehele menselijke geslacht als in dat ene Bondshoofd begrepen onder de toorn en de vloek Gods heeft gebracht en de dood in zijn drievoudige staat zich op de hals heeft gehaald. Het was alles naar Gods volmaakt bestek. Dat zouden we toch niet anders durven geloven?

Al zijn deze dingen onbegrijpelijk voor ons verduisterd verstand. God in de hemel, die de volmaakte in zijn geluk was in de hemel, had ook zeer goed en volmaakt gezien, hoe die mens ook eenmaal moedwillig en ongehoorzaam tegenover zijn Schepper en Weldoener zich zou gedragen, om zien op die wijze de toorn en de vloek en de dood waardig te maken en eeuwig verloren te moeten gaan met haar gehele nakomelingschap. Daar zouden geen beelddragers Gods meer ter wereld komen, maar beelddragers van de zondige Adam. En zou het nu wel zijn, zodat de gevallen mens weer in beginsel tot zijn vorige gelukstaat teruggebracht zou worden tot een beelddrager Gods, dan zou het alleen mogelijk zijn op kosten van een volkomen Borg en Zaligmaker, die weer als waarachtig God en ook als een waarachtig mens zou kunnen tussentreden om die scheidsmuur tussen een gevallen mens en een heilig, rechtvaardig God weg te nemen.

En waar Hij het is, die alles in dit eeuwig goddelijk raadsplan heeft opgenomen. Ja, daartoe kon die Zaligmaker getuigen, *dat Hij ook daartoe van eeuwigheid was gezalfd om in het rechtvaardig recht Gods al voor de arme, verloren zondaar weer tussen te treden op kosten van Zijn eigen mensworden, lijden en sterven*. Ja, Zijn eigen bloed zou laten vloeien om die verloren mensheid weer te redden en te zaligen en zo weer te brengen in de gunst en de gemeenschap Gods. Zo is ook in die dierbare Zaligmaker weer de weg des heils en der zaligheid ontsloten.

Wij kunnen weer voor eeuwig gelukkig en zalig worden op kosten van die Borg Jezus Christus, indien we door de wederbarende genade Gods ontdekkend en overtuigend worden bearbeid. Dat wij dan ook onze eigen ellende en onwaardigheid leren kennen, zodat we het zien, dat het van onze zijde een verloren zaak is. Dan kunnen we in het gericht Gods bestaan, ja zelfs God rechtvaardigen, indien hij ons voor eeuwig wegstoten zou. Al die wegen en leidingen Gods zijn zo wonderlijk, maar ook Godeverheerlijkend.

Voor de zondeval waren Adam en Eva het zo geheel met God eens. Zij bedoelden met al hun doen en laten de ere Gods. Dat was hun hoogste doel. Maar na die zondeval is de mens zo geheel teruggevallen, dat hij nu niet anders zoekt dan eigen eer om de ere Gods te roven. Ja, zelfs kan hij in zijn blindheid nog wel de ere Gods willen bedoelen, terwijl toch het eigen ik er zo geheel en al tussen zit.

Wij willen in onze blindheid wat worden voor de HEERE. En de Heere zelf wil door ontdekking en overtuiging des Heiligen Geestes ons weer tot enkel niet voor Hem maken, opdat we maar zoveel in alles van onszelf worden afgedreven om met verloochening van al ons doen en laten de ere Gods weer de boventoon te geven in ons hart. De Heere God heeft alles eenmaal gewerkt om Zijns zelfs wil, dat is: tot Zijn eigen heerlijkheid. Met de gehele schepping van hemel en aarde, maar ook in de herschepping van de arme, verloren zondaar. Daarom moet alles ontledigd worden en allerlei luchtkastelen worden afgebroken en zijn eigen bedoelingen.

Want ach, wat kan hij al niet met zijn eigen bedoelingen oprichten en wat te pronk lopen, zo hij meent voor God en mensen. Maar door die zaligmakende overtuiging en ontdekking des Geestes wordt zijn gehele huis der hope voor de eeuwigheid uiteengeslagen. Wat hij ten leven waande, wordt dan ten dode bevonden voor een alwetend en rechtvaardig God, met wie hij van doen heeft gekregen. Ja, dan wordt er een heilige wanhoop geboren en de wanhoopskretten worden gehoord.

Ziet dat maar bij al de Bijbelheiligen. Zo horen we op de Pinksterdag uit 3000 verslagen harten uitroepen: *Wat moeten wij doen, mannenbroeders?* Ja, neem Paulus en de stokbewaarder te Filippi maar en zoveel anderen. Allemaal komen ze met de

wanhoopskreet voor de dag. O, dat is geen eigen doen of werkelijkheid. Maar het zijn wanhoopskreten en barensweeën van de geboorte uit God. Die werkzaamheid gaat meestal vooraf om die arme mens tot zelfveroordeling en zelfverfoeiing te brengen en hem zo geschikt en pasklaar te maken voor de vrije genade in Jezus Christus, de Heere alleen. Ja, hij willigt als een arm en ontbloot zondaar het genadeverbond in en de ere Gods komt weer boven. Hij zinkt zelf in verwondering en aanbidding over de ontsluiting van zulk een genade weg, ontsloten in die dierbare Middelaar des Verbonds, Jezus Christus de Heere.

De arme zondaar wordt het dan volkomen met God eens, ziende dat alleen langs deze weg God weer aan Zijn eer komt en de arme zondaar niets te roemen heeft, maar met al zijn doen en laten er geheel buiten valt. Dan leren we wel verstaan, hoe het mogelijk was, dat onze dierbare voorvaderen goed en bloed feil hebben gehad, omdat de ere Gods en het heil van hun arme ziel ermee gemoeid was.

Daarom, bekommerde, kleine en van verre staande zielen, laat het u maar niet ontmoedigen, als de wegen zo geheel anders liggen dan u zich wellicht had voorgesteld. U wilde misschien vooruit en de Heere leidde u achteruit, opdat u straks als een arme, verloren zondaar door die dierbare Heere Jezus uit vrije genade zou gered worden en gezaligd. Och, het zou me smarten als ik uw arme ziel pijn deed met mijn schrijven alsof dat nu allemaal zo gebeuren moet. De wegen en toeleidingen des Heeren kunnen zeer ver uit elkaar liggen. Ze staan altijd in de eerste plaats in nauw verband met hetgeen God met ons voor heeft en waartoe Hij ons gebruiken wil.

Het is mij op mijn oude dag een wonder, als ik terugdenk aan al mijn arbeid en werkzaamheid, die de Heere mij heeft opgelegd om maar te arbeiden onder jong en oud, rijk en arm. Het is altijd mijn lust geweest en dat niet om er wat mee te verdienen of geschenkjes of het een of ander in te oogsten.

Daar zijn ook de inwoners van Maartensdijk wel getuigen van, naar ik dacht, en ook dit schrijven, dat wellicht na mijn dood het licht zal zien. Ik schrijf dit en heb het geschreven om mijn lieve medemensen nog te mogen aanspreken door mijn schrijven nadat ikzelf gestorven ben. Ik hoop, dat na mijn dood ook de achtergebleven medemensen of familie nooit daarvan een geldzaak zullen maken, maar als ze het over willen schrijven en uitdelen aan rijk en arm, dan zullen ze mijn begeerte nog vervullen.

Aanleiding tot schrijven

Ik heb toch wel jonge vrienden, die ik straks in het verenigingsleven zal achterlaten, die het graag zullen doen. Ik voor mij kan niet anders denken of de Heere heeft nog wat voor met dit schrijven. Het werd mij zo van 's Heerenwege nauw op mijn ziel gebonden en ik werd in stille overpeinzingen van mijn bed zo van mijn prilste jeugd af tot op de dag van vandaag teruggeleid, daar ik al twee en tachtig jaar ben.

Ik kon niet anders denken of de Heere had er Zijn hand in. Ik kreeg dadelijk zo'n lust tot schrijven, ja mijn hand en pen werden zo vaardig, precies alsof er haast bij was. En mijn eigen hart en redelijk verstand werden zo geheel overstelpt in Godverheerlijkende gedachten.

Ik heb nog nooit een schets of brief zo snel opgemaakt als deze levensschets, en nu ben ik de Heere dankbaar voor Zijn goddelijke ondersteuning, want als de Heere het wil en mocht het zijn tot Zijn eer, dan wil ik nog graag doorschrijven om zo nog een en ander te vertellen over de ambten en posten, die ik in de gemeente Maartensdijk bekleed en ingenomen heb.

In het begin heb ik al aangehaald hoe ik mijn oude verleider, de duivel, heb afgezwo-

ren, hoewel die zielevijand nog niet loslaat, maar nog belaagt en bestrijdt ook in mijn schrijven en werkzaamheden. Maar het is een gebonden vijand: de Leeuw uit Juda's stam heeft overwonnen en ook mij uit de helse klauwen gerukt. Nu hoop ik, dat de Heere mij nog dienstbaar wil stellen, zolang het Hem behaagt.

Want dat is nog mijn leven. Ik heb altijd veel gesproken met oud en jong, rijk en arm, want de Heere heeft ze toch beide gemaakt en ze hebben allen een ziel te winnen of te verliezen voor de eeuwigheid. Ik heb altijd veel brieven geschreven aan familie, vrienden en bekenden en in het begin maakte ik ook veel schetsen, als ik tot een en ander geroepen werd.

Mijn eerste werk is geweest aan de Zondagsschool. Deze stond toen onder leiding van Ds. Kijftenbelt. Hij had toen een jonge kracht, die ook al werkzaam was op de school en ook onze vriend Gebhart en zo werd ik ook uitgenodigd op de Zondagsschool te helpen, hetgeen voor mij een blijde boodschap was, daar ik echt behoefte naar gevoelde. Ik zou bij de kleine kinderen beginnen, om, zoals het wezen mocht, op te klimmen, hetgeen ook bijzonder gelukt is.

Toen Ds. Kijftenbelt van Maartensdijk naar Hoevelaken ging en zo een plaats van zijn zoon openkwam, zijn onze vrienden A. Hardeman en C. Hardeman er ook nog bij gekomen. Zo waren we met zijn vieren op de Zondagsschool. C. Hardeman is ons al vroeg ontvallen. Met het rooien van bomen vond hij zijn dood.

Terwijl ik dit schrijf, is Gebhart ook al een jaar of drie dood; deze was precies vijftig jaar op de Zondagsschool geweest en ik twee en vijftig jaar. We hebben altijd in liefde en eenvoud mogen samenwerken.

Ook Aagje Barneveld en Jansje Vlaanderen en de oudste meisjes waren ons nog vaak behulpzaam. Maar de zwaarste last drukt op mij en het is me nog een lust. Maar toch, gelet mijn jaren, zal de tijd voorts kort zijn.

Maar ik vertrouw, dat de jonge vrienden het op de oude voet wel voort zullen zetten. Vooral toen we een de laatste jaren een school met de Bijbel kregen, was het aantal kinderen erg gering. De gemeente hebben we altijd ook in deze weg mee gehad en ze heeft altijd genoeg blijk gegeven van haar belangstelling.

Toen begonnen zo hier en daar ook al Jongelingsverenigingen te verrijzen. Eerst op De Bilt, daarna op Blauwkapel. G. Verschuur was hiermee nogal druk en wij hadden hier op het buitengoed Beukenburg een tuinknecht, A. van Spijkhoven, die met G. Verschuur de stoot heeft gegeven tot de Jongelingsvereniging hier. De jongelingen werden uitgenodigd in de kerkekamer van de Gereformeerde kerk, ieder, Hervormd of Gereformeerd, mocht komen. Zo werd al spoedig een bestuur gekozen en de jongens kwamen bij getalen opzetten.

Ook ik werd genodigd, maar had in de eerste opslag nogal wat bezwaren. Wij hadden toen nog niet zo lang een zangvereniging opgericht, waar ik ook ontzettend veel belangstelling voor had.

Toen moest er vastgesteld worden wat er gezongen moest worden en toen openbaarde zich al direct zoveel keuze, dat er de verdeeldheid kwam in de vereniging. Daar was ik ook bij. Vandaar mijn bezwaar tegen de Jongelingsvereniging.

Maar de zaak werd mij zo op het hart gebonden; ik had er geen rust bij. Ik had er geen erg in, dat de Heere er Zijn hand in had. Maar telkens werd mij, als ik over die vereniging dacht maar in de gedachte gebracht: "Gij kent het gemoed des jongelings" en dat ging wel een week zo door.

Toen nam ik de Bijbel om te onderzoeken, waar dat geschreven stond, want het was voor mij een raadsel. Eindelijk vond ik het in de vermaning van Mozes aan Israël, dat

ze ook moesten gedenken aan het gemoed van de vreemdeling, omdat ze zelf ook vreemdeling in Egypte waren geweest.

Toen kreeg ik licht in deze zaak. Ik was ook jongeling geweest en had de verzoeking en verleiding van de jeugdijaren leren kennen. Ik had ook goed de kracht van het zondige vlees met al zijn boze lusten en driften, die in de jongelingsjaren zo sterk kunnen zijn, ervaren. Ik wist het, daar was veel zelfbeheersing voor nodig, of de jongeling ging zich verdiepen van de ene in de andere zonde, tengevolge van de macht der verdorvenheid. Wist ik ook niet welk een macht en list de zielevijand aanwendt om de jongeling naar die ijdele wereld te voeren en om van God en Godsdienst en de ernst des levens af te trekken, om zo atheïstische en ongodelijke gedachten in te geven.

O, dat alles wist ik nog wel en veel meer. Maar ik mocht toen ook al weten, wat nu de Heere God in Zijn Goddelijke liefde en vrijmachtige genade nog werken kon door de werking en overtuiging van Zijn lieve Geest. Ja, ik wist wel, dat God machtig was het willen en het werken naar Zijn welbehagen er in te werken, om zo een jong mens geheel en al om te zetten en hetgeen zijn lust geweest was, te maken tot een last. En dat hij in staat was in zijn natuurstaat zijnde, zijn last te maken tot zijn lust. Want ach, van nature keren we God de rug toe. Wij zijn zo vreemd van God en Goddelijke zaken, ja zelfs vijandig daartegen. Want wat wij niet kennen, hoe kunnen wij daar nu veel van gaan houden en begerig naar worden?

En dat met zo'n afkerige natuur, in zonde ontvangen en geboren, naar het beeld en de gelijkenis van de zondige Adam, die na de val ook God de rug toekeerde en voor Gods aangezicht wegvlochtte. Dat was nu Adam, die als beelddrager Gods in de wereld was gekomen, geschapen in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid. Maar door moedwillige ongehoorzaamheid en het ingeven van de duivel, die het eerste mensenpaar met die verboden vrucht lokte en God tot een leugenaar maakte en Zijn Woord krachteloos, is Adam Gods beeld verloren en de duivel toegevallen om zijn wil te doen. En nu liggen we allen in Adam, in ons bondshoofd, onder het oordeel des doods in zijn drievoudige staat.

Nu zullen we niet anders kunnen dan dode vruchten dragen en onze eigen verdoemenis rechtvaardig uit gaan werken. Ja, wij zijn zo naar recht aan allerlei ellende, ja de verdoemenis zelf onderworpen. Maar dan daartegenover dat eeuwige genadewonder Gods. Die God had geen lust in de dood van de zondaar, maar Hij wilde in de gevallen mensheid nog verheerlijkt worden en daartoe heeft Hijzelf de weg gebaad door de Zoon Zijner eeuwige liefde, die wilde lijden en sterven en de toorn Gods, die de mens moest treffen naar het recht Gods, bedreven op de zonde, dragen. Nu kan de mens weer zalig worden op kosten van die dierbare Borg en Zaligmaker Jezus Christus.

Nu zouden we zeggen of denken kunnen: *Uit genade zalig worden* is zo gemakkelijk. Dan behoeven we niets te doen. Dat is ook zo en het blijft daarom bij ons altijd: Alle roem is uitgesloten. En de Heere wordt alleen in Zijn eigen werk verheerlijkt. Ach, dat alles kunnen we wel belijden. En toch in onze blindheid werken we dat uit genade zalig worden zo tegen. Zullen we nu het genadeverbond inwilligen, dan zullen we van al ons doen en werken moeten worden afgebracht en een arme, ontblote zondaar voor God moeten worden.

Ach, daar kunnen wij mensen elkaar wel op wijzen, maar de overtuigende en ontdekkende kracht des Heiligen Geestes is nodig om een oprechte zondaar voor God te worden. Daarom mag het met de Psalmddichter wel beleden worden en onze bede zijn of worden:

Och, schonkt Gij mij de hulp van Uwen Geest.

*Mocht die mij op mijn paán ten leidsman strekken.
Ik hield dan Uw wet, dan leefde ik onbevreesd.*

Nu had ik enigermate onderricht ontvangen aangaande dat woord *over het gemoed des jongelings*. Dat was mij maar steeds bijgebleven. Dat gaf ook aanleiding, dat ik naar de Jongelingsvereniging ging. Ik werd lid. In die tijd hadden ze ook een bestuur gekozen, maar ze waren zo verblijd toen ze me zagen, dat ze me dadelijk al vice-president wilden maken, want die had bedankt voor zijn functie. I

k aanvaardde het en alles ging gelukkig voorspoedig. Ik kreeg van een en ander een goede indruk en gevoelde mij er dadelijk thuis. De opzet van de vereniging was: A Spijkhoven als president. Dat kon zo mijn goedkeuring wegdragen. Hoewel er door de Doleantie in Maartensdijk een grote breuk werd geslagen in de Herv. Kerk, hoopte ik toch maar dat die breuk nog eens hersteld zou worden.

Daarom heb ik het ook altijd op de eenheid aangestuurd, opdat die breuk toch weer geheeld mocht worden. En hoe ik het ook tegenhield, ik kon niet voorkomen, dat er verdeeldheid kwam, al was 't maar door een kleinigheid.

Daar kwam een briefje in de vragenbus, *wat nu toch wel de ware kerk was*.

Dat nietige vraagje gaf aanleiding tot een kerkelijke strijd op de vereniging. De vereniging werd verdeeld. Daar kon ik niet tegen. Als we vereniging willen houden, moeten wij onderling verenigd blijven en ons houden aan de grondslag van de vereniging: Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid.

Maar daar we van de Hervormde Kerk en de Dolerende Kerk zo samen kwamen, kwam toch altijd weer die kerkelijke strijd naar voren. Daar kon ik niet tegen. Ik wilde maar liever scheiden. Dat vonden ze allen goed. Ieder zou naar zijn eigen kerk gaan.

Ik ging met de vereniging naar de kerkekamer van de Hervormde Kerk, waar we in alle liefde werden ontvangen. We bleven daar, kozen een president en een bestuur, daar er flinke vrijmoedige jongens bij waren met veel Bijbelkennis. Zo begon de boze opwelling iets te minderen. We namen nog gemakkelijk afscheid van elkaar. We verdeelden de boeken en de Bijbels. De jongens van de Dolerende Kerk reikten mij de Statenbijbel over met een: *Die komt u toe als onze scheidende president*.

Toen we de laatste avond als scheidingsavond bij elkaar waren, kwam ook de kerkeraad met heel wat leden van de Dolerende Kerk. Die speet het allen, dat er een scheiding kwam, waar het toch altijd zo goed ging. Ze meenden ons met schikken en plooiën weer bij elkaar te houden, maar het ging niet.

Het speet mezelf ook heel erg, want er waren flinke jonge mensen bij, dat ik liefde en hoogachting voor ze gekregen had. Ik werd zelf zo zenuwachtig en kon bijna geen woord meer zeggen.

Nu was er ook een C. van Woudenberg bij. Hij was het oudste lid en secretaris. Hij kreeg te doen met mijn verlegenheid en hoewel hij anders weinig zei, was hij toen zo vol woorden, dat hij ineens de waarheid en de grondslag van onze vereniging zo bijzonder kwam te verdedigen.

In het bijzonder kwam hij daarbij op voor de Hervormde Kerk met al zijn dwalingen en gebreken, die nochtans gebouwd is op het bloed der martelaren, die voor die grondslag goed en bloed over hebben gehad. En hoewel er nu veel dwaling en ongeloof in en bij die Kerk was, de waarheid volgens Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid, was er nog niet uitgebannen.

Er was nu helemaal geen reden die kerk te verlaten of daarop te schimpen. Maar wel was er reden *om met Jeremia op de puinhopen te gaan zitten wenen, tot God te roepen en onze schuld en zonde te belijden*. God in de hemel mocht zich nog eens ontfermen over de erve onzer vaders. Dat blijft nog roeping.

Die rede van C. van Woudenberg, die ik in zijn zo niet meer kan weergeven, legde zo'n beslag op de vergadering, dat er niet één woord meer werd gesproken. Maar met betraande ogen en een bevend hart namen we afscheid van elkaar, zodat er in het allerminst geen haat of wrevel was op te merken.

De volgende dag 's morgens vroeg had ik al een jongeling van de Dolerende Kerk bij mij om vergeving te vragen, omdat hij mij in zijn drift beledigd had en woorden gezegd, die niet betaamden. Daar gevoelde hij onrust en smart over.

De jongeman stond zo bedroefd en verlegen voor me. Ik zei: "Ja jongen, ik heb het gevoeld. En ik ben erg blij, dat je het zelf ook gevoeld hebt. Naar ik vergeef het je van harte. Vraag de Heere ook maar om vergeving."

Die schuldbelijdenis van die jongen deed me zo bijzonder goed, dat het mij ook heenleidde tot dat Goddelijke Wezen, waar het toch zo'n goedertieren en goeddoend Goddelijk Wezen was, als een arme zondaar maar schuldenaar voor Hem wordt en met een gebroken hart en verslagen geest in oprechtheid Hem zijn schuld komt te belijden om ze dan ook te vergeven. En dat enkel uit genade om die dierbare Zaligmaker, zoals de Psalmddichter het betuigde:

Ik bekende, o Heere, aan U oprecht mijn zonden.

Ik verborg geen kwaad, dat in mij werd gevonden.

Maar ik beleed na ernstig overleg mijn boze daán,

Gij naamt die gunstig weg.

Och, als de Heere de boze daán en zonden wegneemt, dan valt de scheidsmuur weg, die ons van God scheidt, dan komt er weer een vereniging en verbinding van die God, wie wij om der zonde wil zo vreemd zijn, ja zelfs vijandig. En dat alles nu alleen terwille van die dierbare Zaligmaker, die daartoe de weg wilde banen, ja lijden en sterven om als die getrouwe Borg tussen te treden, de straf heeft willen dragen om ons weer troost en vrede te kunnen schenken zonder krenking van het Goddelijk recht, dat toch voldoening eist. Nu kan God zonder krenking van zijn Goddelijk recht God blijven.

Wij arme zondaren kunnen uit genade zalig worden. Daarom, die verloren gaat, gaat verloren om eigen schuld. Daarom, mijn arme medezondaar, laat ons maar nooit harde gedachten van God hebben, alsof Hij een harde Heere is, die maait waar Hij niet gezaaid heeft en vergadert waar niet gestrooid is, en zo onrecht doet.

Och nee. Laat ons liever de goedheid en de liefde Gods bewonderen, zoals een Johannes deze in verhevenheid des harten uitriep: *Want also lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*

Och, mocht ons zo de genade des geloofs maar geschonken worden, opdat ook wij geloven mogen, dat wij in onszelf arme, verloren zondaren zijn, maar dat die dierbare Jezus ook een volkomen Zaligmaker is. En dus van ons niets komt te eisen, maar uit genade alles schenken wil, wat we voor tijd en eeuwigheid nodig hebben, opdat Hij ook zo geheel in Zijn eigen werk verheerlijkt worde.

Heb ik nu wat geschreven over de Zondagsschool en de Jongelingsvereniging, waaraan ik zo ruim 40 en 50 jaar werkzaam ben geweest, zo wil ik ook nog wat schrijven over al die andere ambten en postjes, die ik zo lang heb bekleed.

Ik ben diaken geweest en verschillende jaren ouderling. Zestien jaren heb ik in de gemeenteraad zitting gehad. Daarnaast nog zoveel andere, kleinere postjes, zodat ik meen te mogen zeggen wel een werkzaam leven achter mij te hebben liggen.

Ik heb altijd veel gesproken en geschreven voor rijke en arme mensen. Op godsdienstig terrein staan we allen gelijk. In ons bondshoofd toch zijn wij allen van onze God, Schepper en Weldoener afgevallen. Groot zou het zijn als dit mijn schrijven nog zo mocht dienen, dat velen uit vrije genade en ontfermende zondaarsliefde mogen worden gezaligd, gebracht van onder het juk van de satan, waar wij ons geheel vrijwillig aan onderworpen hebben, tot die zalige dienst, die nimmer teleur zal stellen.